

४. रोजगारीको आय

१. रोजगारीको आयमा कन कुन आय समावेश हुन्छ ?

रोजगारीको आय अर्थात् पारिश्रमिक आयमा रोजगारीसँग सम्बन्धित ज्याला, तलब, विदा वापतको रकम, अतिरिक्त समय भत्ता, शुल्क, कमिशन, पुरस्कार, उपहार, बोनस, महङ्गी भत्ता, जीवन निर्वाह खर्च, भाडा, मनोरञ्जन वा यातायात भत्ता, शैक्षिक भत्ता, समायोजन भत्ता, कुनै पनि व्यक्तिगत भत्ता वा सुविधा, व्यक्तिगत प्रयोजनको लागि गरेको खर्चको फछ्यौट वा सोधभर्ना भुक्तानी, रोजगारीको शर्तमा सहमति जनाए वापतको भुक्तानी, रोजगारीको अन्त्य, नोक्सानी वा अनिवार्य अवकाश वापतको भुक्तानी, अवकाश भुक्तानी (जस्तै क.सं.कोष, नागरिक लगानी कोषबाट हुने भुक्तानी, उपदान, निवृत्तिभरण) तथा रोजगारीका सम्बन्धमा गरिएका अन्य कुनै पनि भुक्तानी पर्दछ ।

२. रोजगारीको आय कति भएमा कर तिर्नुपर्दछ ?

आर्थिक ऐन, २०६६ ले रोजगारीको करयोग्य आयमा कुनै स्लाबको छुट नदिई शुरुको १ लाख ६० हजार रुपैयाँसम्म (व्यक्तिका लागि) वा २ लाख रुपैयाँसम्म (दम्पतिका लागि) १ प्रतिशत कर लाग्ने, तत्पश्चातको रु. १ लाखसम्म १५ प्रतिशतले कर लाग्ने र सोभन्दा बढि करयोग्य आयमा २५ प्रतिशतले कर लाग्ने व्यवस्था गरेको छ ।

३. कर कहिले तिर्नुपर्दछ ?

प्रत्येक महिनाको पारिश्रमिक रकमको भुक्तानीसँगै वा पटके रकमको भुक्तानीमा अग्रिम कर कट्टीको माध्यमले पारिश्रमिका आयकर तिर्नु पर्दछ । यस्तो अग्रिम कर कट्टी गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित रोजगारदाताको हुन्छ ।

४. कर कहाँ बुझाउनु पर्दछ ?

रोजगारदाताले गरेको अग्रिम कर कट्टी रकम सम्बन्धित (नजिकको रोजगारदाताको कार्यालय रहेको स्थानसँग सम्बद्ध वा पारिश्रमिक भुक्तानी हुने स्थानसँग सम्बद्ध) आन्तरिक राजश्व कार्यालयमा दाखिला गर्नु पर्दछ । यस्तो कर कट्टी रकम बैंकमा राजश्व बुझाई e-TDS का माध्यमले विवरण बुझाई दाखिला गर्न सकिन्छ । रोजगारदाताले कर कट्टी नगरेको अवस्थामा सम्बन्धित करदाता (रोजगारी गर्ने व्यक्ति वा दम्पति) स्वयंले आफ्नो कर रकम गणना गरी दाखिला गर्नु पर्दछ । एकै पटक एकभन्दा बढी रोजगारी गर्ने व्यक्ति वा रोजगारी सँगै व्यवसायको पनि आय हुने व्यक्तिले आय विवरण दाखिला गर्नु पर्दछ, अन्यथा अग्रिम कर कट्टी गरी दाखिला भएपछि सम्बन्धित करदाताले (रोजगारी गर्ने व्यक्तिले) आय विवरण बुझाउनु पर्दैन ।

५. करको गणना कसले गर्छ ?

पारिश्रमिक भुक्तानी गर्ने रोजगारदाताको कार्यालयले (तहाँको लेखा अधिकारीले) करको गणना गर्ने गर्दछ तर सम्बन्धित कर्मचारी (रोजगारी गर्ने व्यक्तिले) ले आफ्नो व्यैक्तिक विवरण (जस्तै व्यक्ति वा दम्पतिको छनौट, औषधि खर्च वापत कर मिलान दावी, अवकाश भुक्तानी वा लगानी विमाको प्रिमियम भुक्तानी) बारे आफ्नो कार्यालयको लेखापाललाई जानकारी गराउनु पर्दछ ।

६. कर तिर्न दर्ता हुनुपर्छ पर्दैन ?

रोजगारीको आयमा लाग्ने कर वा अन्य पेशा व्यवसायमा लाग्ने कर तिर्नु सम्बन्धी करदाताको दायित्व हो र यसका लागि दर्ता हुन वा PAN लिन पर्दैन । तर अग्रिम कर कट्टी गर्ने व्यक्तिले अनिवार्य रूपमा PAN लिनै पर्दछ । साथै आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि पारिश्रमिक आय हुने व्यक्तिले पनि PAN लिन अनिवार्य गरिएको छ । PAN लिन अनिवार्य गरिएका व्यक्तिले PAN नलिँदा जरिवाना हुन्छ ।

७. कर तिरेको निस्सा/प्रमाण के हुन्छ ?

अग्रिम कर कट्टी गरी राजश्व दाखिला गर्ने आफ्नो रोजगारदाता (त्यसको लेखा अधिकारी) बाट आफ्नो पारिश्रमिकमा कर कट्टी गरी दाखिला गरेको प्रमाण लिनु पर्दछ ।

यस्तो प्रमाणको आधारमा आफूलाई कुनै कारणवश 'कर चुक्ता प्रमाण' आवश्यक परे सम्बन्धित आ.रा.का.बाट (आफ्नो कर दाखिला भएको वा आफूले PAN लिएको आ.रा.का.बाट) 'कर चुक्ता प्रमाण' पनि पाउन सकिन्छ ।

८. कर जहा तिरेपनि हुन्छ कि निश्चित स्थानमा तिर्नुपर्छ ?

रोजगारीको आयमा आफूले कर तिर्ने नभई रोजगारदाताले कर कट्टी गर्ने भएकोले रोजगारदाताले नजिकको आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा यस्तो कर रकम दाखिला गर्नु पर्दछ । तपाईंको सम्पर्क आन्तरिक राजस्व कार्यालय त्यहि हुन्छ ।

९. करको गणना गलत भएमा के गर्नुपर्छ ?

करको गणना गलत भएमा सोको जानकारी आफूलाई वा लेखा अधिकारीलाई हुने वित्तिकै सो गल्ती सच्याई आगामी महिनादेखि दाखिला गर्ने कर रकममा समायोजन गर्नु पर्दछ । आर्थिक वर्षको अन्त्यमा मात्र यस्तो त्रुटी थाहा हुन आए बढी कर दाखिला भएको भए आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट कर फिर्ता माग गर्नु पर्दछ भने कम कर दाखिला भएको भए सोको विवरण र लाग्ने शुल्क/ब्याज साथ घटी तिरेको कर (थप्नु पर्ने कर रकम) तुरुन्त दाखिला गर्नुपर्दछ ।

१०. रोजगारीको आयमात्र हुनेले आय विवरण बुझाउनु पर्छ पढैन ?

पारिश्रमिक आय मात्र हुने बासिन्दा व्यक्तिको एकपटकमा एउटा मात्र रोजगारदाता भए तथा चन्दा खर्च दावी नगरको भए आय विवरण बुझाउनु पढैन । अन्य सबै अवस्थामा आय विवरण बुझाउनु पर्दछ ।

११. रोजगारीको आय बाहेक अन्य आय प्राप्त भएमा के गर्नुपर्छ ?

रोजगारीको आय बाहेक श्रोतमा अन्तिम करको रूपमा कट्टी हुने भुक्तानीहरु (जस्तै घर बहाल, ब्याज, लाभांश, बैठक भत्ता, पटके रूपमा अध्यापन गरे वापतको भुक्तानी, अवकाश भुक्तानी, लगानी विमाको भुक्तानी) बाट हुने आय मात्र छ भने आय विवरण पेश गर्नु

पर्देन । सो बाहेक उद्योग व्यापार पेशा व्यवसाय वा लगानीका अन्य आयहरु प्राप्त भएका छन् भने आय विवरण पेश गर्नु पर्दछ ।

१२. निवृत्तिभरणमा कर लाग्दछ कि लाग्दैन ? कर्मचारी संचयकोष र औषधी उपचार वापत पाइने रकममा कर लाग्दछ कि लाग्दैन ?

निवृत्तिभरणमा कर लाग्दछ । कर्मचारी संचयकोष र औषधि उपचार वापत पाइने रकममा कर लाग्दछ ।

१३. कम्पनीले दिएको घर र सवारी साधन सुविधामा कर लाग्दछ कि लाग्दैन ?

रोजगारदाता कम्पनीले दिएको घर र सवारी साधनको सुविधालाई परिमाणिकरण गरी निश्चत दरले आयमा समावेश गर्नुपर्दछ । यस्तो परिमाणीकरण गर्ने तरिका निम्नानुसार छ

(क) सवारी साधन सुविधा लिएको हकमा खाईपाई आएको तलबको शुन्य दशमलब पाँच प्रतिशतले हुने रकम कर योग्य आयमा समावेश गर्नु पर्दछ ।

(ख) भवन (आवास) सुविधा लिएको हकमा खाईपाई आएको तलबको दुई प्रतिशतले हुने

१४. अरु सुविधा (Fringe benefits) मा कर लाग्दछ कि लाग्दैन ?

जुनसुकै प्रकारको सुविधा वा Fringe benefit लाई पारिश्रमिक आयमा समावेश गरी करयोग्य आयको गणना गर्नुपर्दछ । सबै प्रकारको भुक्तानी (रोजगारीसँग सम्बन्धित) मा कर लाग्ने हुँदा कर योजना (Tax Planning) नगर्दा समयको बचत हुन्छ । जिन्सी वा सेवामा भुक्तानी पाएको भए वा बजार मूल्यभन्दा सहूलियत दरमा कुनै सुविधा पाएको भए (जस्तै मोल नपर्ने उपहार वा सस्तो दरको ब्याजमा ऋण सुविधा) वा परोक्ष रूपमा (तेस्रो व्यक्ति मार्फत जस्तै विद्यालयलाई सोभै रोजगारदाताले केटाकेटीको फिस तिरी दिएको अवस्थामा) कुनै सुविधा प्राप्त गरेको भए पनि प्रचलित बजार मूल्य अनुसार यस्तो जिन्सी वा सेवा सुविधाको प्रमाणिकरण (Quantification) र मूल्यांकन गरी हुन आउने रकम करयोग्य आयमा समावेश गर्नुपर्दछ ।

१५. रोजगारीको आय हुने व्यक्तिले सवारी साधनको सुबिधा वापत प्राप्त गरेको नगद रकम छ भने त्यस्तो रकमको आय गणना कसरी गर्नु पर्दछ ?

रोजगारीको आय हुने व्यक्तिले सवारी साधनको सुबिधा वापत नगद प्राप्त गरेको छ भने त्यस्तो प्राप्त सम्पूर्ण नगद रकम सो व्यक्तिको रोजगारीको आयमा समावेश गर्नु पर्दछ ।

१६. रोजगारीको आय हुने व्यक्तिले नगदमा घर बहाल रकम वा अन्य कुनै सुबिधा वापत प्राप्त गरेको रकमको आय गणना कसरी गर्नु पर्दछ ?

रोजगारीको आय हुने व्यक्तिले नगदमा घर बहाल रकम वा अन्य कुनै सुबिधा वापत रकम प्राप्त गरेको छ भने त्यस्तो प्राप्त सम्पूर्ण नगद रकम सो व्यक्तिको रोजगारीको आयमा समावेश गर्नु पर्दछ ।